

Rơm rạ - Từ “gánh nặng đồng ruộng” đến “mỏ vàng carbon” của ngành lúa gạo Việt Nam

07:58 27/10/2025

Mỗi năm, ngành lúa gạo Việt Nam tạo ra khoảng 50 triệu tấn phụ phẩm sau thu hoạch, trong đó rơm rạ chiếm phần lớn. Thay vì được tận dụng hiệu quả, phần lớn lượng rơm rạ này vẫn bị đốt bỏ hoặc vùi lấp, gây lãng phí tài nguyên và phát thải hàng triệu tấn khí nhà kính.

Trong bối cảnh Việt Nam triển khai Đề án “1 triệu ha lúa chất lượng cao và phát thải thấp”, việc chuyển đổi từ tiêu hủy sang tuần hoàn rơm rạ đang mở ra cơ hội kinh tế và môi trường lớn cho nông nghiệp bền vững.

Theo thống kê, riêng Đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL) mỗi năm phát sinh hơn 24 triệu tấn rơm rạ, trong đó khoảng 70% bị đốt bỏ tại chỗ. Hoạt động này không chỉ làm suy giảm chất lượng không khí, phát thải hàng triệu tấn CO₂ và bụi mịn PM2.5, mà còn gây thiệt hại kinh tế ước tính hơn 400 nghìn tỷ đồng mỗi năm, theo Clean Air Asia và UNEP. Trong khi đó, rơm rạ hoàn toàn có thể trở thành nguồn nguyên liệu tái tạo, góp phần hình thành chuỗi giá trị tuần hoàn trong ngành lúa gạo.

Sau mỗi vụ thu hoạch, hàng triệu tấn rơm rạ nằm phơi mình trên đồng ruộng ở ĐBSCL

Nhiều mô hình tại Việt Nam đã cho thấy tiềm năng rõ rệt. Tại Quảng Trị, nông dân chuyển từ đốt rơm sang ủ compost kết hợp chế phẩm vi sinh, tạo ra 600–700 kg phân hữu cơ trên mỗi tấn rơm khô, giúp tiết kiệm chi phí phân bón hóa học. Ở Đồng Tháp, mô hình trồng nấm rơm từ rơm rạ mang lại lợi nhuận 10–15 triệu đồng mỗi vụ, đồng thời tận dụng phần bã sau thu hoạch làm phân hữu cơ. Một số doanh nghiệp tại Long An và Kiên Giang còn thử nghiệm sản xuất viên nén sinh khối, hướng tới xuất khẩu sang thị trường Nhật Bản và châu Âu.

Theo Viện Nghiên cứu Lúa Quốc tế (IRRI), nếu được thu gom và tái sử dụng hiệu quả, rơm rạ có thể giúp tăng thu nhập nông dân 30–40% so với canh tác truyền thống, đồng thời giảm từ 5–6 tấn CO₂ tương đương trên mỗi hecta. Tiềm năng này càng đáng chú ý khi Việt Nam đang hướng tới xây dựng thị trường tín chỉ carbon – nơi rơm rạ có thể trở thành “tài sản xanh” mới của ngành nông nghiệp.

Trình diễn công nghệ cơ giới hóa sản xuất phân hữu cơ từ rơm rạ

Tuy vậy, quá trình chuyển đổi này vẫn đối mặt nhiều thách thức. Chi phí thu gom rơm rạ còn cao, trung bình 700–800 đồng/kg, trong khi quy mô ruộng nhỏ lẻ khiến việc cơ giới hóa khó triển khai. Công nghệ chế biến phù hợp với hợp tác xã nhỏ còn hạn chế, thị trường tiêu thụ sản phẩm từ rơm rạ chưa ổn định, và cơ chế tài chính hỗ trợ nông nghiệp tuần hoàn vẫn thiếu cụ thể. Đặc biệt, việc chia sẻ lợi ích từ tín chỉ carbon giữa doanh nghiệp và nông dân chưa có hướng dẫn rõ ràng, khiến người sản xuất chưa được hưởng lợi trực tiếp từ hoạt động giảm phát thải.

Các chuyên gia cho rằng, để khai thác hiệu quả “mỏ vàng carbon” này, cần tích hợp mục tiêu tuần hoàn rơm rạ vào Đề án 1 triệu ha, phát triển các trung tâm thu gom – chế biến rơm rạ theo mô hình hợp tác công – tư, mở rộng tín dụng xanh và đẩy nhanh lộ trình hình thành thị trường carbon nông nghiệp. Khi đó, rơm rạ không chỉ là phụ phẩm, mà sẽ trở thành nguồn lực kinh tế mới, góp phần giúp ngành lúa gạo Việt Nam tiến tới phát triển xanh, bền vững và có trách nhiệm với khí hậu toàn cầu.

Nam Sơn (t/h)